

Täysistunto

Tiistai 1.6.2021 klo 13.30—23.05

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi henkilökorttilain, passilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n sekä ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 206/2020 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 8/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 8/2021 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Purra, olkaa hyvä.

Keskustelu

22.51 **Riikka Purra ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi henkilökorttilakia, passilakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia ja ulkomaalaislakia. Lausunnon asiasta on antanut myös perustuslakivaliokunta.

Ehdotetut henkilökorttilain ja ulkomaalaislain muutokset täydentäisivät unionin kansalaisten henkilökortteja sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettäviä oleskeluasiakirjoja koskevaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta. Henkilökorttilailla säädettäisiin asetusta täydentävästi muun muassa sormenjälkien ottamisesta, henkilökortin teknisestä osasta ja sen tietoturvas- ta sekä sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisesta. Ulkomaalaislakiin ehdotetaan tehtäväksi vähäisiä teknisluonteisia ja selventäviä muutoksia. Henkilökorttilakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös sormenjälkien tallettamisesta henkilökorttirekisteriin. Henkilökorttiin talletetaan jo nykyisin kasvokuva. Ehdotettu muutos merkitsee sitä, että henkilötodistuksena ja matkustusasiakirjoina käytettävät passi ja henkilökortti sisältävät jatkossa samat biometriset tiedot.

20 vuoden enimmäissäilytysaika on hallintovaliokunnan mielestä välttämätön biometristen tunnisteiden osalta, jotta henkilökortin ja passin hakijoiden luotettava tunnistaminen voidaan varmistaa. Vertaamalla asiakirjan hakijan biometrisiä tunnisteita rekisterissä oleviin tietoihin pyritään estämään muun muassa oikeudeton esiintyminen toisena henkilönä sekä henkilökortin hakeminen usealla eri henkilöllisyydellä. Luotettavilla ja turvallisilla matkustusasiakirjoilla ehkäistään paitsi asiakirjaturvallisuuden puutteesta johtuvia väärinkäytöksiä myös sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvia uhkia.

Henkilötietojen säilytysaikoja sekä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn toimivuutta on tarkoitus arvioida sisäministeriön aset-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 68/2021 vp

tamassa hankkeessa, jonka tehtävänä on seurata ja arvioida poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa Poliisihallituksessa ja sen alaisessa poliisihallinnossa eduskunnan edellyttämällä tavalla ja laatia ehdotus asiaa koskevaksi selvitykseksi hallintovaliokunnalle.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyviä ehdotuksia perusteltuina. Valiokunta haluaa korostaa erityisesti yleisesti sitä seikkaa, että lainsäädännöllä ei pidä aiheuttaa kansalaisille, viranomaisille tai yrityksille tarpeetonta hallinnollista taakkaa. Mietinnössä erityisen huomionarvoista on myös se, että hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttäminen olisi mahdollista ainakin kaikkein törkeimpien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, esimerkiksi haavoittuvassa asemassa olevaan henkilöön kohdistuneen törkeän seksuaalirikoksen ja siihen liittyvän henkirikoksen selvittämiseksi.

Tietojen käyttämiseen varsinaisen keräämis- ja tallettamistarkoituksen ulkopuolelle jääviin tarkoituksiin on perustuslakivaliokunnan mielestä kyseessä olevan kaltaisten laajojen biometrisiä tunnistetta sisältävien rekisterien yhteydessä ollut syytä suhtautua kielteisesti. Voimassa olevan poliisin henkilötietolain mukaan henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin asiakirjan myöntämistä ja valmistamista koskeviin tarkoituksiin vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun katastrofin tai rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi.

Sisäministeriössä on tehty vuonna 2014 arviomuistio passisormenjälkitietojen käyttämisestä vakavimpien rikosten torjunnassa. Sen mukaan sormenjälkien hyödyntäminen vaatisi perustuslakivaliokunnan mukaan selkeää yhteyttä passirekisterin sormenjälkien alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen. Tällaista selkeää yhteyttä vakavimpien rikosten torjumisen ja passisormenjälkien alkuperäisen keräämis- ja tallettamistarkoituksen välillä ei työryhmän selvityksen perusteella löytynyt. Tuolloin todettiin, että passirekisterin osalta pääasiallisena käyttötarkoituksena voidaan pitää henkilön luotettavaa tunnistamista ja asiakirjan aitouden varmistamista. Näin ollen passirekisteriin talletettujen sormenjälkitietojen käytön laajentaminen vakavimpien rikosten selvittämiseen ei työryhmän enemmistön näkemyksen mukaan tuolloin ollut mahdollista.

Kuitenkin EU-lainsäädännössä on ollut havaittavissa kehityskulku, jossa sormenjälkien hyödyntäminen rikostorjunnassa on rajoitetusti mahdollista. Perustuslakivaliokunta on arvioinut tämäntyyppistä käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamista muun muassa nykyistä poliisin henkilötietolakia koskevassa lausunnossaan. Lausunnossa todetaan, että kyse on ollut ehdotuksesta, jonka mukaan ulkomaalaislain perusteella käsiteltäviä biometrisiä tietoja olisi voitu jatkossa käyttää alkuperäisen käyttötarkoituksen lisäksi silloin, jos tietojen käyttäminen on välttämätöntä Eurodac-asetuksessa tarkoitettujen terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta ehdottaa yksimielisessä mietinnössään, että eduskunta hyväksyy lausuman, jonka mukaan sisäministeriö selvittää oikeudelliset ja muut edellytykset sellaiselle lainmuutokselle, jolla passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttäminen olisi mahdollista ainakin kaikkein törkeimpien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Tämä tulee tehdä joko osana poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa koskevaa selvitystä tai antamalla hal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 68/2021 vp

lintovaliokunnalle asiasta erillinen selvitys viimeistään syysistuntokauden 2022 alkuun mennessä. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Autto.

22.58 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Lyhyesti vain kaksi näkökulmaa liittyen tähän hallintovaliokunnan mainioon mietintöön, jonka edellä valiokunnan puheenjohtaja Purra hyvin esitteli.

Ensinnäkin tähän lausumaehdotukseen. Olen hallintovaliokunnan kanssa täysin samaa mieltä siitä, että tulee ilman muuta selvittää passirekisterissä olevien tietojen hyödyntämisen mahdollisuus ainakin kaikkein vakavimpien rikosten ennaltaehkäisyssä, selvittämisessä ja torjunnassa. Tässä mielessä kiitän hallintovaliokuntaa siitä, että tuote tämän lausuman koko eduskunnan käsittelyyn.

Arvoisa puhemies! Toinen näkökulma. Aikanaan nuorena miehenä vaalikaudella 2011 itsekin olin hallintovaliokunnan jäsen, ja silloin myös passilaki ja henkilökorttilaki olivat pöydällä. Tuolloin muistan niin, että kun kovin hankalaksi tavallisen kansalaisen elämä on tehty sillä, että passi tai henkilökortti on voimassa vain viisi vuotta kerrallaan, niin perusteluna oli se, että EU-asetuksessa, joka sääntelee passin tai käytännössä myös henkilökortin teknistä osaa, ei ole voitu mahdollistaa pidempiä asiakirjojen voimassaoloaikoja, koska tämä asiakirjan tekninen osa ei siis teknisesti omannut pidempää käyttöikää.

No, silloin se oli uutta teknologiaa, mutta jos ajatellaan, että nyt on 10 vuotta siitä kulunut, niin voitaisiinko ajatella niin, että meille olisi kertynyt sellaista tietoa siitä, mikä näiden asiakirjojen todellinen tekninen käyttöikä on, ja jos se on vaikkapa nyt 10 vuotta, kun tässä on 10 vuotta kulunut, niin ainakin nyt 10 vuoteen voitaisiin pidentää tämä asiakirjojen voimassaolo.

Itse uskon, että voitaisiin kyllä sinänsä ihan rohkeasti pidentää sitä paljon pidemmäksikin aikaa, ja todennäköisesti teknologia toimisi. Jos se ei toimisi, niin sitten varmasti ne vikaantuvat asiakirjat vain korvattaisiin, mutta kansalaisille elämä tehtäisiin jossain määrin helpommaksi ja näihin henkilöllisyyspapereihin ja matkustusasiakirjoihin liittyvät menettelyt tarkoituksenmukaisemmiksi. Tästä lähettäisin mielelläni eduskunnan terveiset näin tämän keskustelun kautta myös ministeriöön.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 206/2020 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.